

Бождар Вељковић

ИСТОПОЛНА ЗАЈЕДНИЦА – СЛОВЕНАЧКО ПРАВНО УРЕЂЕЊЕ И ЈАВНОСТ

Циљ и намена овог рада јесте да испражи улогу истополне партнерске заједнице у организацији и функционисању савременог друштва. Друштвену (не)ојправданост настајања нове институције проверавали смо кроз теоретско изучавање истополних релевантних аргуменација, док емпиријски део приказује однос дела словеначке јавности према овој правној установи коју закон именује регистрована истополна партнерска заједница. У чланку се, дакле, испражује у каквој је мери истополна партнерска заједница друштвени функционални предуслов и правни однос. Упоредимо стање на некретичку употребу 14, 53. и 55. члана Устава Републике Словеније у вези с том институцијом. У раду се затим приказују правне последице и недостиги већ легализованог хомосексуалног односа, као и предлози за исправљање тих недостига. Испраживања у целској регији показују да младе не занима формални однос хомосексуалне мањине, као и то да су према хомосексуалној мањини нетолерантни или чак нетрпељиви.

Кључне речи: *Истополност. – Полна усмереност. – Легализација. – Јавно мњење. – Друштвене мањине. – Толеранција.*

1. УВОД

Сведоци смо нових схватања, можемо рећи, већ познатих појава које представљају маргиналну константу друштвеног живота људи. Унутар концепта функционисања друштва, разумевање улоге човекове полне усмерености је, како за лаичку, тако и за научну јавност, веома важно питање. На нивоу полне комуникације у људском друштву постоји неколико група, тзв. алтернативних полних пракси, односно чињења, што данас без скрупула јавно признајемо. Те и такве групе, због неприхватања природног принципа односа међу половима, представљају одређену друштвену мањину.

Хомосексуално усмерене особе су једна од бројних друштвених мањина. Имајући у виду различит, а пре свега негативан однос

људи према „посебним“ правима те мањине, поставља се питање улоге права и правног уређења заштите њихових, у уставу утврђених људских права. Овом приликом говоримо о легализацији хомосексуалног партнерства. Пут правног уређења хомосексуалних партнерских односа у Словенији започео је у посебној Комисији Министарства за рад, породицу и социјалне послове 1998. године, а завршио се 22. јуна 2005. године усвајањем Закона о регистрацији истополних партнерских заједница (*зј. Закона о регистрацији истополних партнерских заједности ЗРИПС*).

2. САВРЕМЕНА ДРЖАВА И ПИТАЊЕ ХОМОСЕКСУАЛНОСТИ

Човек је друштвено биће (*zoon politikon*) и због тога је живот у заједници императив његовог опстанка. Уважавајући делегирану генетску основу, различите приучене навике и вредности, као и околности у којима живе, људи су међусобно нужно веома различити. Међутим, у савременим и правно уређеним државама људи су једнаки пред законом и у свим правима чије остваривање не угрожава једнака права других. Различитост није само природни закон опстанка већ је и активни фактор плурализма интереса и потреба. Због лакшег остваривања различитих интереса, људи се повезују у различите организацијске форме, које представљају елементе, а заједно чине друштво, односно делујући систем. Најважнија међу свим облицима институција је свакако породица. „Институцију дакле, можемо разумети као структуру саграђену од међусобно повезаних улога и норми. Породица је (*као институција*) на пример, састављена од међусобно повезаних улога мужа, оца, жене, мајке, сина, ћерке“ (*Haralambos et al., 1999:15*). У нормативном опредељењу словеначког друштва при одређивању појма породица полази се од претпоставке да је породица биолошка и социјално витална институција. То значи да је заснована на брачној заједници жене и мушкарца. Данас се, међутим, под притиском либералних погледа на свет хетерополна породица све више релативизује.

Дакле, породица заснована на брачној заједници мушкарца и жене, доношењем Закона о регистрацији истополне партнерске заједнице *de facto* је већ релативизирана. Ако је традиционална породица као темељна друштвена вредност већ релативизирана, поставља се питање: које су те нове вредности, које ће обезбедити виталност заједнице? Друштвена пракса, када је реч о породици, очито иде својим путем, а уставне одредбе остају непромењене. Зато је потребно Устав променити барем у оном делу који уређује питања породице. У супротном, бројни односи и појаве, који су већ легализовани, биће стављени под знак питања, како формалне, тако и материјалне уставности.

3. ПРАВНО УРЕЂЕЊЕ ИСТОПОЛНЕ ПАРТНЕРСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У СЛОВЕНИЈИ

3.1. Правни извори уређења истополне заједнице

Извори правног уређења истополних партнерских заједница су бројни. Најстарији међународни правни извор је Општа декларација о људским правима (*ГС ОУН, 1948:217 А*). Не смемо заборавити препоруке и резолуције институција Европске уније (нпр. Резолуцију Парламента Европе о равноправности хомосексуалаца и лезбијки донету 1994,¹ Резолуцију Парламента Европе бр. А5-0050 из 2000. године, Резолуцију бр. А5-0223 из 2001, као и Резолуцију бр. А5-0181 од 2003. године). Све те резолуције су незаобилазан међународни правни извор обезбеђивања права хомосексуалаца. Устав Републике Словеније у делу о брачној заједници и породици (*53. члан*), одређује само брачну и ванбрачну заједницу и непосредно не спомиње истополну заједницу, али зато у 14. члану гарантује људска права свима, без обзира на личне склоности. Личне склоности, међутим, у Уставу нису набројане. Правну регулацију брачне и ванбрачне заједнице Устав препушта Закону о браку и породичним односима (*Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerij ZZZDR*). Тај закон (*3. члан*) одређује да је брак законом уређена заједница мушкарца и жене, и ако тај услов није поштован, такав брак је ништаван (*32. члан*). Различитост полова је исто тако услов који тај закон захтева за настанак и ванбрачне заједнице. Дакле, међусобна права и обавезе, као и права и обавезе брачних и ванбрачних партнера у хетеросексуалној заједници према трећим лицима, правно су уређене. Доношењем Закона о регистрацији истополних заједница (*Zakon o registraciji istopolnih skupnosti ZRIPC*) 22. јуна 2005. коначно је правно уређено и истополно партнерство. Сврха тог закона је правно уређење положаја двеју одраслих особа истог пола (*два мушкарца или две жене*) које свој однос конституишу регистрацијом под условима које одређује закон. Закон обезбеђује све да им олакша друштвени живот, осим права из породичних односа, нпр. усвајање и одгој деце.

3.2. Закон о регистрацији истополне заједнице и уставна норма

Ако пажљиво анализирамо дикцију Устава у делу који говори о брачној заједници и породици (*53. члан*), можемо утврдити да Закон о регистрацији истополних партнерских заједница нема пра-

1 По тој резолуцији, као дискриминација на основу полне усмерености спада: онемогућавање склапање бракова између истополних партнера; необезбеђивање (с прописима) једнаких установа регистрације; одрицање могућности за склапање алтернативне брачне заједнице; закидање у правима која припадају хетеросексуалним паровима у ванбрачним заједницама, одбијање права хомосексуалцима да усвоје и одгајају децу.

вне основе у том делу устава. „Брачну и ванбрачну заједницу сме таква либерална држава правно уредити само на основу начела социјалне државе и самоодржања друштва. Због тога словеначки устав не обезбеђује заштиту брачној заједници непосредно, већ само преко заштите породице, односно односа између деце и родитеља.“ (*Назлич, 2004: 11/21*). Такође, Закон о браку и породичним односима већ у другом члану одређује да је „породица животна заједница родитеља и деце која због користи деце ужива посебну заштиту“. Због тога у трећем члану недвосмислено тврди да је „(1) брачна заједница законом уређена животна заједница мужа и жене“ и да је „(2) значај брачне заједнице у остваривању породице“ (3. члан ЗЗЗДР).

Укратко, поменути закон у својој норми прати дикцију Устава која произлази из начела социјалне државе и самоодржања друштва, те због користи деце брине о уређењу брака који склопе мушкарац и жена. Брачна заједница без репродуктивног посланства и функције самоодржања друштва (*родитељи и деца*) сасвим сигурно, према важећим одредбама, није уставна материја. Држава, дакле, штити користи детета као најслабијег члана породице, а од деце зависи сама будућност друштва и државе. Због тога је законодавац следио уставној дикцији и у ЗРИПС није уредио питања усвајања и старатељства која су за сада институти породичног права.

3.3. Регистрована истополна заједница – последице и недостаци уређења

ЗРИПС доноси (8. члан) права и обавезе међусобног поштовања, поверења и помоћи истополних партнера. Ради се о правима и обавезама етичке природе (*међусобна морална и материјална њо-моћ*), који се не могу санкционисати. Закон налаже партнерима да заједно изаберу место свога пребивалишта. Врло важна последица тога закона је и право издржавања партнера, право стицања заједничке имовине и право уређења међусобних материјалних односа (*разликовање између заједничке и личне имовине*). Заједничка имовина се дели након престанка заједнице, а може се споразумно поделити још у часу трајања исте. Што се тиче одговорности за обавезе, ЗРИПС каже да је партнер неограничено (*заједничком и личном имовином*) одговоран за обавезе које је имао пре ступања у заједницу, као и за оне које је у заједници преузео. За обавезе које оптерећују оба партнера закон одређује солидарну одговорност. Партнери могу међусобно да склапају све уговоре имовинске природе, али они морају бити оверени код нотара, јавног бележника.

ЗРИПС се веома побринуо да обезбеди станарску сигурност. Партнери не могу ништа да учине са станом (*продаја, закуп, службеност*) без међусобне сагласности. При том, закон заборавља да обезбеди станарску сигурност у случају када је један од партнера

жртва насиља другог. Исто тако, овај закон уређује питање наслеђивања по умрлом партнеру, и то на тај начин да преживели партнер, уколико умрли нема деце, наследи целокупан део заједничке имовине. У случају болести партнера, други партнер има право да сазна све о болести (*шок лечења, сјање*) партнера, као и да одлучује о његовом лечењу ако оболели није способан да о томе одлучи.

Истополна партнерска заједница, по одредбама ЗРИПС, може престати да постоји поништењем и по оним основама по којима престаје да постоји брачна заједница, коју уређује ЗЗЗДР (63. члан). Дакле, због смрти партнера, на основу проглашења партнера за мртвог или на основу правномоћне одлуке (*ујравног орђана, код којеџ је заједница реџисџирана, дакле не судском одлуком*) којом се одлучи о престанку трајања истополне заједнице. Престанак заједнице може имати за последицу да један партнер издржава другог.

Садашње законско уређење заборавило је на ванбрачну заједницу хомосексуалаца која се по логичној анализи уставне одредбе (53. члан *Усјава РС*) о брачној заједници сама по себи подразумева. „Мислим да је потребно уредити (*иџио може да значи само: џојравиии*) правни положај истополних парова, јер су у односу на брачне партнере, и на жене и мушкарце који живе у међусобним ванбрачним заједницама, оштећени“ (*Зујанчич, 2001:26*). Ванбрачна заједница хомосексуалних парова, на коју су сви заборавили, сигурно би користила тим људима исто онако као што користи и хетеросексуалним партнерима.

Одредбе ЗРИПС које уређују старосну границу за склапање везе и избор партнера у сродственим комбинацијама су у поређењу са сродним одредбама ЗЗЗДР без икаквог разлога битно рестриктивније. „Центар за социјални рад сме, ако за то постоје утемељени разлози, дозволити склапање брачне заједнице између деце браће и сестара, између деце полубраће и полусестара, између старатеља и штићеника, као и особе која још није напунила 18 година“ (23. члан ЗЗЗДР).

Закон о регистрацији истополне партнерске заједнице, међутим, не дозвољава смањивање старосне границе за склапање брака и сасвим непотребно забрањује оснивање такве везе међу рођацима (3. члан ЗРИПС). Иако родитељско право по ЗЗЗДР оправдава смањивање старосне границе до 15 година за склапање брака међу хетеросексуалцима, не постоји ниједан ваљан разлог да то исто право у ЗРИПС буде другачије постављено. Одсуство крвног разлога међу хомосексуалним партнерима могло би да буде фактор још лакшег склапања брака међу рођацима у истој родбинској линији, коју допушта ЗЗЗДР за хетерополне партнере. Запослење или родитељство су објективни фактори који омогућавају стицање

пословне способности, а тиме и права смањења старосне границе за склапање брака. У томе не сме бити никаквих разлика по основу полне усмерености.

ЗРИПС не уређује питање усвајања деце, старатељства и васпитања деце. „Ако либерална држава на основу своје идеолошке скучености, односно економичности, одређену друштвену појаву регулише само из начела самоодржања и начела социјалне државе, онда и истополним заједницама мора да подели функцију васпитања деце и социјалне бриге, нарочито ако хоће да оправда и осмисли своју правну интервенцију у такву заједницу“ (*Наглич, 4004:22*). За законско уређење животних заједница истополних особа се, као што смо већ рекли, заузео и Европски парламент, који у својој Резолуцији о равноправности хомосексуалаца и лезбијки, поручује да је истополним партнерима потребно обезбедити право на усвајање и васпитање деце по једном од истополно усмерених партнера, што наш Закон о регистрацији истополних заједница није уважио.

Један од битних недостатака ЗРИПС је то што је он суштину блиске родбине свео на права у случају болести (*21. члан ЗРИПС*). Друштво за интеграцију хомосексуалности, Мировни институт и група Лингсиун упозоравају: „Парови у истополној заједници остају без права на подручју социјалног, здравственог, пензионог и осталих осигурања (*йо йарйнеру*), а и на другим подручјима везаним за права родбине у различитим правним и животним околностима (*лишавање слободe, смрти, йроцесна йрава рођака...*). Закон у многим сегментима веже партнере на узајамне дужности (на пример, обавеза издржавања партнера, дужност неге у случају болести). С друге стране, исти закон не даје права која би омогућила извршавање тих дужности (*йраво одсуийвовања с йосла, йраво на догайак за издржавање йородичног члана ...*). На тај начин се, по нашој оцени, озакоњује дискриминација. Због свега тога је Закон, по нашем убеђењу, у супротности са Уставом који гарантује једнака права пред законом за све.“ (*Алексич, 2005:9*).

Мислим да се у Закону не ради о дискриминацији, без обзира на врсту тумачења 14. члана Устава. Али можемо да говоримо о недостацима Закона, који се могу елеминисати променама у постојећим и дотичним законима, као и издавањем одговарајућих подзаконских аката. Закон ни у чему није противустанован, јер истополна усмереност није материја устава (*за сага*). Дотични закон није у складу са одредбама 53. и 55. члана Устава Републике Словеније које одређују положај породице у организацији и деловању друштва. Због свега тога је потребно у делу Устава који се односи на полне (*законске, ванзаконске, исйосйолне ...*) партнерске односе направити одређене промене, али исто тако, не чекајући да се створе повољне прилике (*йромена друиййвене свесйи о хомосексуалносйи*), допунити ЗРИПС.

4. ИСТОПОЛНА ЗАЈЕДНИЦА И ЈАВНО МЊЕЊЕ У СЛОВЕНИЈИ

4.1. Јавно мњење – појам и значај

Да бисмо проверили однос јавности према правном уређењу, односно легализацији истополних партнерских веза у Словенији, у Центру за истраживачку делатност Пословно-комерцијалне школе Цеље спровели смо истраживање на предвиђеном популацијском узорку од 1.500 особа. Сегмент популације сачињавали су дипломанди средњих школа и студенти виших школа. Истраживачки нацрт је захватио популацију од 18 до 28 година старости. Међутим, у истраживању је учествовало 738 особа, од чега 233 мушкарца и 505 жена.

Овде треба нагласити да је истраживање одржано у време интензивне јавне расправе о питању правног (не)уређења истополне партнерске заједнице у Словенији (пролеће 2005). У истраживачком пројекту успели смо да добијемо мишљење младих људи о питању које је било медијски актуелизовано. Тако се одређен део јавности, исказујући своје мишљење у процесу истраживања, већ укључио у јавну расправу (*пасивни референдум*) тако што је обликовао своје мишљење у односу на ставове које има власт о легализацији хомосексуалних заједница. Резултати истраживања су, дакле, друштвено корисни, јер су индикативни за предвиђену популацију (*сељменџи млађих*), дакле стручно и аналитички употребљиви, посебно у случају када других података нема. Компарација резултата истраживања јавног мњења и садржаја (*касније донетиоџ*) Закона упућује на коинциденцију „народне“ воље с решењима власти записаним у ЗРИПС.

4.2. Резултати и интерпретација резултата истраживања јавног мњења

Табела 1.

Да ли сће љроџив џоџа да се истџоџолна љарџнерсџџва уреџе на истџи начин као и хетџеросексуална љарџнерсџџва?

	мушкарци		жене		заједно	
	бр.	%	бр.	%	бр.	%
Да	85	36	133	26	218	30
Не	65	28	186	37	251	34
Нека остане тако како је	83	36	186	37	269	36
Заједно	233	100	505	100	738	100

$$(\chi^2_e = 9.4 > \chi^2_k = 5.99)$$

За то питање респонденти су показали знатну меру *пасивне нетолеранције*, јер се 30% анкетираних изричито противи томе да се истополна заједница уреди на исти начин као и брачна заједница између мушкарца и жене. Трећина (36%) је оних који сматрају да није потребно ништа мењати, односно да није потребно доносити закон за уређење хомосексуалне везе (*заједно, дакле, 66%*). Само 34% анкетираних би дозволило правно уређење истополних веза на исти начин како је уређен брак између мушкарца и жене. Процент нетолеранције (*вероватно*) не проилази из истинске нетрпељивости према полно другачије усмеренима него је последица непознавања предлога за уређење истополних „бракова“, као и непознавања закона који уређује брак жене и мушкарца. Полне разлике у мишљењу о тој тврдњи статистички су значајне. Женски део младе популације толерантнији је према правном уређењу хомосексуалних партнерстава (63% пасивне нетолеранције), док су мушкарци показали веће неразумевање према другачијим људима (72% пасивне нетолеранције).

Табела 2.

Да ли сматрате да је легализација истополних партнерстава неопходна?

	мушкарци		жене		заједно	
	бр.	%	бр.	%	бр.	%
Да	42	18	86	17	128	17
Не	130	56	202	40	332	45
Не знам	61	26	217	43	278	38
Заједно	233	100	505	100	738	100

$$(\chi^2_e = 20.9 > \chi^2_k = 5.99)$$

Релативна већина испитаника (*ог њири мођућа одговора*) сматра да легализација истополних заједница није неопходна (45% заједно, 56% мушкараца, 40% жена). Скоро трећина анкетираних о томе ништа не зна (28%, 26% мушкараца и 43% жена), а оних који сматрају да хомосексуална партнерства треба правно уредити само је 17%. Тако ниска подршка правном уређењу истополних заједница може имати следеће објашњење. Можда се заиста ради о нетолеранцији младих (*сиуденаџа иељске ређије*) према тој друштвеној мањини. То, међутим, може да значи нешто друго. Наиме, ако нема притиска према тој друштвеној мањини, онда нема ни потребе за легализацијом.

Табела 3.
 Да ли је прихватљиво решење које дозвољава истополним
 заједницама да усвајају и одгајају децу?

	мушкарци		жене		заједно	
	бр.	%	бр.	%	бр.	%
Да	54	23	217	43	271	37
Не	128	55	232	46	360	49
Ни по коју цену	51	22	56	11	107	14
Заједно	233	100	505	100	738	100

$$(\chi^2_e = 32.5 \quad \chi^2_k = 5.99)$$

Законско решење које би дозвољавало хомосексуалним заједницама усвајање и одгајање деце већина испитаника сматра недопустивим. Изричит одговор дало је 63% анкетираних („не“ и „ни по коју цену“ заједно) да се то право истополним заједницама никако не сме дозволити. Такође, по овом питању наилазимо на изненађујуће јаку (статистички значајну) полну разлику. Мушкарци су чак за 20% строжи (или нетолерантни) у односу на жене, у противљењу праву на усвајање и одгој деце у хомосексуалној заједници (мушкарци 77%, жене 57%). Трећина испитаника слаже се са тим да се истополним заједницама законом дозволи усвајање деце (жене 43%, мушкарци 23%).

Судећи по тим диференцијалним резултатима, изгледа да је (међу младима) питање усвајања деце најболније питање правно уређења положаја хомосексуалних заједница. На том питању до сада су у Државном збору пали редом сви предлози за правно уређење тих заједница. У том праву јавља се низ питања повезаних с одгојем и васпитањем деце у таквим срединама. Традиционалисти и заговарачи „диктатуре друштвених вредности“ имају много сумњи у погледу полног понашања партнера и како ће њихово понашање утицати на одрастање деце или на формирање њиховог погледа на свет и вредности.

Истраживање је показало да школска омладина целске регије у вези с овим питањем нема изразиту дилему. Достигнута је релативна популацијска друштвена сагласност о противљењу (63% против). При том су жене изразито близу поларизације мишљења (43% за, 57% против). Код мушкараца је једва 23% за, и чак 77% против, што се не би смело занемарити.

Табела 4.
 Да ли би било прихватљиво усвајање вештачки оплођеног
 дејетета једног од истополних партнера?

	мушкарци		жене		заједно	
	бр.	%	бр.	%	бр.	%
Да	47	20	207	41	254	34
Не	135	58	241	48	376	51
Ни по коју цену	51	22	57	11	108	15
Заједно	233	100	505	100	738	100

$$(\chi^2_e = 35.6 > \chi^2_k = 5.99)$$

Резултати показују прилично висок степен одбијања. Анкетирани су са 66% одбили могућност усвајања деце у таквим везама, без обзира на то да ли је један од партнера биолошки родитељ или није. Присутне су веома јаке статистичке полне различитости. Осамдесет процената мушких испитаника сматра да нема те цене по којој би било могуће усвајање вештачки оплођеног детета једног од хомосексуалних партнера у њиховом браку. Знатно мање, 59% анкетираних жена сматра исто.

Граница, када је реч о изједначавању хомо и хетеро бракова, најоштрије се поставља поводом питања усвајања, одгоја и васпитања деце. Као што смо већ утврдили, ЗРИПС не спомиње било какве могућности и околности за могуће усвајање и одгој деце хомосексуално усмерених партнера. И управо око тог неспомињања развиле су се две врсте критика. Критичари тог закона, који се залажу за усвајање, тврде да је занемаривање питања уређења усвајања деце један од његових највећих недостатака. С друге стране, ту су противници усвајања деце у хомосексуалним заједницама, који сматрају да је такво решење најбољи део тога закона.

5. ЗАКЉУЧАК

Легализација партнерских односа међу особама истога пола доношењем Закона о регистрацији истополне партнерске заједнице, по мишљењу једног дела словеначке јавности, значи коначну правну заштиту одређене друштвене мањине и озакоњење дискриминације над том мањином, по мишљењу других. У суштини, доношење тога закона са свим његовим добрим и slabим решењима значи помирење оба погледа и представља корак напред ка остваривању концепта правне и социјалне државе. Истополна заједница

или хомосексуални партнерски однос са становишта његове природне предиспонираности, као и друштвене корисности, у поређењу са заједницом (*брачна или ванбрачна*) жене и мушкарца је друкчији однос (*има другачију улогу и значај у друштву*) и зато је било нормално што је уређен другачије у односу на брак хетеросексуалних партнера. Међутим, то другачије уређење не треба схватити само као дискриминацију (*како тврде, на пример, чланови Друштва за интeграцију хомосексуалности и Мировнога инстинкта*) већ и као настојање да се трпањем у исти кош с хетеросексуалцима не би одрекло постојање (*мањинско*) хомосексуално усмереног дела популације и њиховог подређивања хетеросексуалним нормама.

Хомосексуални односи и пре њихове легализације нису били криминализовани, а хомосексуалне особе у формалноправном смислу никада у Словенији нису биле дискриминисане. Чак и да ЗРИПС није био донет, истополно усмереним партнерима стоји на располагању богат систем цивилноправних норми помоћу којих би могли да уреде међусобна права и дужности, јер су ти односи, гледајући њихове циљеве, пре свега веома интровертирани, не представљају релевантне и друштвено функционалне предуслове и не спадају у групу претправних односа.

Али кад је закон већ донет, сматрам да је донет с много недостатака: не уређује ванбрачну заједницу хомосексуалаца; одредбе ЗРИПС које одређују старосну границу за склапање брака и избор партнера у сродственим комбинацијама су дискриминаторне; ЗРИПС не уређује усвајање деце, старатељство као ни одгој, односно васпитање деце; апсолутно не спомиње предбрачне уговоре; питање статуса сродника је редуковано на право у случају болести ... И са још неким другим, мањим недостацима. Сада је важно шта ће бити са подзаконским правним актима, јер у случају њиховога изостанка можемо да говоримо о правној празнини.

Потребно је учинити све да би мањина била равноправна с већином, што и није некакав проблем на нивоу формалне равноправности. Проблем настаје, што је врло симптоматично, са свим облицима мањина, на подручју материјалне равноправности. Радни односи су, на пример, (*нарочито при склапању уговора о раду*) типичан пример раскорака између формалне и материјалне равноправности пред законом. Следећи проблем положаја хомосексуалних заједница, као и других на полној основи заснованих мањина, видим у дефициту правних извора који уређују такве односе. Релевантни међународни документи, као и документи унутрашњег права Словеније (*осим ЗРИПС и Резолуције о равнојравности хомосексуалаца и лезбијки коју је донео Европски парламенат 1994*) не одређују конкретну заштиту мањина заснованих на полној различитости.

Дакле, Словенија се сврстала у ред оних европских држава које су и формалноправно уредиле друштвени положај хомосексуалаца као друштвене мањине. Међутим, у садашњем тренутку хомосексуалци као маргинална група и мањина не представљају

друштвени функционални предуслов. Такође, њихов начин полног живота је не само необичан него и супротан природном посланству полности – обезбеђивању биолошке репродукције – и не спада у претправне односе, дакле оне односе које због њихове изузетне друштвене улоге треба правно уредити. Словеначка јавност је према тој друштвеној мањини пре свега индиферентна, а онда и нетолерантна. Али не само према тој врсти мањине. Ипак, Словенија је још један позитиван пример како се многи недостаци демократског друштвеног система (*диктатура већине*) могу неутрализовати уважавањем либералних принципа који стоје у захтеву да већина мора обезбеђивати и штитити права мањине. И сасвим на крају, владајућа коалиција је донела закон о легализацији хомосексуалних заједница управо по укусу (*што је појављено исцртавањем и провером резултата на референдумима*) већине бирача и на тај начин још једном доказала своју легитимност.

ЛИТЕРАТУРА

1. Aleksič, Jure (2005): Sprejeta registracija istospolne partnerske skupnosti, Mladina, 26 junij, št. 26: стр. 9.
2. Florijana, Sušec in Nataša Mrzdovnik (2005): Pravna ureditev istospolnih zvez – rezultati raziskav javnega mnenja v Celjski regiji. Celje: Raziskovalni center Poslovno-komercialne šole Celje.
3. Grad, Franc, Igor Kaučič, Ciril Ribičič in Ivan Kristan (1999): Državna ureditev Slovenije. Ljubljana. Uradni list Republike Slovenije.
4. Guštin, Andrej (2002): Pasti raziskave javnega mnenja. Ljubljana: Delo, 15. 7. 02: стр. 10–1.
5. Haralambos, Michael in Martin. Holbron (1999): Sociologija: (teme in pogledi). Ljubljana: DZS.
6. Igličar, Albin (1997): Teme iz sociologije prava. Ljubljana: ČZ Uradni list RS.
7. Igličar, Albin (2000): Hrestomatija sociologije prava. Ljubljana: Cankarjeva založba.
8. Kaučič, Igor in Franc Grad (2000): Ustavna ureditev Slovenije. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
9. Naglič, Andrej (2004): Libertarna država in urejanje istospolnih zvez. Ampak, št. 11: стр. 22–23.
10. Научна група аутора (1975): Политичка енциклопедија. Са-времена администрација, Београд.
11. Stanković, T. (2005): Diskriminacija zaradi spolne usmerjenosti. Ljubljana: Delo, 31. 5. 2005, стр. 16.

12. Veljković, Božidar (2004): Pravo in spolno nadlegovanje – diskriminacija na delovnem mestu. Pravna praksa– revija za pravna vprašanja: št. 6: стр. 9–10.
13. Zupančič, Karel (2001): Predpisi o zakonski zvezi in družinskih razmerjih – uvod in komentar: Šesta spremenjena in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Uradni list.

ПРАВНИ ИЗВОРИ

1. Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (1966). United Nations Treaty series (UNTS), Vol. 999. стр. 171.
2. Predlog zakona o istospolni partnerski zvezi: Skupina poslank in poslancev Državnega zbora, Ljubljana, 5. 1. 2005.
3. Report of the Committee on Civil Liberties and International Affairs On Equal Rights for Homosexuals and Lesbians, European Parliament, Session documents, 26. 1. 1994, стр. 4, 5.
4. Splošna deklaracija človekovih pravic. Generalna skupščina OZN, 10. december, 1948, Resolucija št. 217 A (III).
5. Ustava Republike Slovenije: Uradni list RS, št. 33/91-I 42/97, 66/00, 24/03, 69/04.
6. Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti: Uradni list RS, št. 65/8. 7. 2005, стр. 6705–6709.
7. Zakon o delovnih razmerjih: Uradni list RS, št. 42-2006/02 z dne, 15. maja 2002.
8. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih: Uradni list SRS št. 14/89, Uradni list RS št. 13/94 in 82/94, 29 /95, 26/99, 70/00 64/01, 110/02-ZIRD in 42/03 – odločba US.

Božidar Veljković

SAME-SEX PARTNERSHIP – SLOVENIAN LEGAL REGULATION AND PUBLIC RESPONSE

Summary

Aim and purpose of this work is to examine the role of same-sex partnership within organization and functioning of modern society. Justification (or opposition) of introduction of this new institution has been checked against theoretical examination of relevant contemporary argumentation. The

empirical part deals with the disposition of a part of Slovenian public towards the institution of what law labels as 'same-sex partnership'. The article examines to what extent the same-sex partnership represents a functional social requirement and pre-legal relationship. The author also warns against the wrong application of articles 14, 53 and 55 of the Constitution of the Republic of Slovenia to said institution. The article further examines legal consequences and deficiencies of already legalized homosexual relationship, and offers proposals for remedying such deficiencies. Research carried out in the region of Celje shows that young populace are not concerned about formal legal standing of homosexual minority, and that they are intolerant and even hostile towards them.

Key words: *Same-sex. – Gender orientation. – Legalization. – Public view. – Social minorities. – Tolerance.*